

Клас: 2-В

Предмет: Я досліджую світ

Вчитель: Бубир Л.В.

Урок №97. Міні проект «Перелітні птахи»

Мета: продовжувати формувати уявлення про перелітних птахів; учити виступати перед аудиторією; формувати вміння висловлювати думки, вміння працювати з довідковою літературою; розвивати навички роботи в групі; виховувати дбайливе ставлення до природи, чуйність, милосердя, усвідомлення того, що життя пернатих друзів може залежати від людини.

Опорний конспект для учня

1. Перегляньте навчального відео.
<https://www.youtube.com/watch?v=WpZYpNILLiU>
2. Прочитайте завдання у підручнику с.76. (Підготувати мініпроект про перелітного птаха.)
3. Складіть план опису птаха.

План

1. Назва птаха. (Світлина)
 2. За якими ознаками його впізнають?
 3. Коли повертається з теплих країв?
 4. Чим живиться?
 5. Як мостить гніздо і виводить пташенят?
 6. Яку користь приносить природі і людям?
4. Розкажіть про перелітних птахів (за вибором) згідно із плану.

Граки — доволі великі птахи. Їхня довжина сягає до 46 см, а розмах крил становить майже до одного метра. Усе тіло грака повністю чорне. Дзьоб середньої довжини, трохи більший, ніж у крука. Трохи менше половини дзьоба грака (ближче до голови) має колір, наближений до бежевого, решта — темно-сіра. Очі в грака чорні та розташовуються біля самого дзьоба.

Граки живляться тваринною та рослинною їжею, проте здебільшого здобувають хробаків та

личинок комах. Їх граки знаходять на землі або виколупують дзьобом. Саме тому граки часто тримаються на зораних полях. У містах птахи живляться харчовими відходами, тому часто залишаються на зиму.

Граки мостять багаторічні гнізда на високих деревах. Часто утворюють колонії з десятків і сотень гнізд. Іноді граки тримаються групами з іншими вороновими. У степу можуть мостити гнізда невисоко від землі, у містах — на опорах ліній електромереж. На початку квітня самка відкладає 3-5 зеленуватих із крапинками яєць. Після 18-20 діб висиджування вилуплюються сліпі та голі граченята. Пташка сидить із ними три тижні. За 30 діб формується оперення, тоді молоді граки залишають гніздо.

Грак є корисним птахом для сільського господарства, бо знищує багато комах-шкідників та іноді мишеподібних гризунів.

Шпак є одним із найвідоміших птахів. Має довжину до 22 см і вагу до 90 грамів. Розмах крил шпака сягає 42 см. Покриття блискучо-чорне, глянцево-малинове або зелене з білими цяточками, найпомітнішими взимку. Пір'я в горловій частині довге і рідке, що часто використовується як видимий сигнал. Молоді шпаки сіро-бурі. Пір'я шпаки оновлюють раз на рік наприкінці літа. Шпаки радше ходять, ніж стрибають. Їхній політ упевнений та прямолінійний. Під час польоту ці птахи мають трикутну форму і виглядають короткохвостими.

Шпаки віддають перевагу зграйному способу життя.

Шпак є комахоїдним птахом і зазвичай живиться такими комахами, як гусениця, міль, цикада, також павуками, равликами і маленькими ящірками. Ці птахи також живляться і рослинами, зокрема, пшеницею, ячменем, фруктами, нектаром. Шпаки володіють кількома методами здобування їжі. Головним методом є підбирання комах або з поверхні, або з-під поверхні ґрунту. Зазвичай шпаки люблять місця з короткорослими травами, особливо пасовиська. Зграї живляться в одному місці тривалий час.

Сезон розмноження шпаків починається ранньої весни і літа. Самки шпака протягом кількох днів щоденно відкладатимуть яйця, як правило, 4-5. Висиджування яєць триває 13 днів. Молоді птахи народжуються сліпими та голими. Перебування в гнізді молодих пташенят триває близько трьох тижнів, де їх годують обидва батьки. Цілком доросле вбрання шпаки отримують через рік.

У селах шпаків нерідко вважають шкідниками, оскільки вони пошкоджують посіви на полях. У регіонах, де є розвиненим виноградарство, наліт шпаків на виноградник може спричинити до розорення землеробів.

Жайворонок — невеликий горобцеподібний птах. Маса тіла 43 г, довжина — до 18 см. Дорослий птах зверху світло-бурий, із темною строкатістю; на голові короткий «чуб»; низ білуватий; махові пера бурі; хвіст чорний; дзьоб темно-бурий; ноги жовтуватобурі. Молодий птах строкатіший за дорослого.

Живиться комахами, зернами злаків і насінням бур'янів. П'є росу з листя трави, що дає змогу йому жити і в посушливих степах південної України.

Жайворонки гніздяться по всій території Європи й Азії та у гірських районах Африки. Починаючи співати, жайворонки швидким летом підіймається вгору, описуючи велику спіраль. Згори летить спочатку повільно, а потім раптово складає крильця і «каменем» падає додолу.

Ці птахи живуть переважно в полях, там мостять гніздо просто на землі. Самка жайворонка відкладає від 3 до 6 плямистих яєць. Батьки разом приносять їжу пташенят. Ніколи не підлітають просто до гнізда, завжди пролітають трохи далі, щоб не привернути хижаків.

На полях зернових культур великі зграї жайворонків можуть завдавати шкоди, ласуючи молодими паростками. Це відбувається тому, що улюблена їжа жайворонків — бур'яни.

Дикі гуси — перелітні птахи, які мешкають в Євразії.

Довжина тіла — 75-90 см; розмах крил до 180 см; вага до 4,5 кг. Статура міцна та масивна. Спина сірувато-бура зі світлими поперечними смугами; черевна сторона і покривні крил світліші. Хвіст досить короткий з білим надхвістям. Крила сильні та довгі, зі світлими покривними перами. Шия довга, темні очі. Рожевий або оранжевий дзьоб закінчується світлим нігтиком. Міцні ноги покриті рожевою лускою.

Ці товариські птахи живуть зграями від декількох штук до декількох сотень особин.

Сірі гуси чудово плавають і пірнають, але нітрохи не гірше ходять і бігають по землі, де здобувають більшу частину поживи. Основу їхнього раціону становить зелень наземних і водних рослин. На пасовищі гуска трохи повертає дзьоб у бік і короткими енергійними ривками шиї відриває шматочки зелені. Якщо в траві трапиться жучок або слимак, його теж буде залюбки з'їдено.

З ранку до вечора сірі гуси пасуться на луках і пасовищах, а з початком сутінок відлітають на ночівлю в річкові заплави.

Гуси гніздяться колоніями, але кожна пара охороняє невелику ділянку, куди вхід сусідам суворо заборонений. Гніздо зі стебел очерету і водних рослин самка мостить у важкодоступному місці. У квітні вона відкладає 4-9 яєць і насиджує кладку протягом 29 днів. Гусенята з перших днів добувають їжу самостійно, навчаючись у батьків добирати кращу зелень.

Дика гуска зазнає багато негативних впливів з боку людини. Її охороняють за Директивою ЄС про охорону диких птахів.

Журавель — великий птах, який мешкає в Європі та Азії.

Живиться переважно рослинною їжею (зелені частини рослин, насіння злаків, ягоди брусниці, журавлини); поїдає також комах, молюсків, черв'їв, дрібних хребетних, яйця птахів тощо.

Гнізда (зі стебел, листя, шматочків торфу, моху) влаштовує на сухому місці серед болота (на купині або дернині), частіше на межі лісу і болота. У кладці 1-3 яйця. Насиджують самка і самець (28-31 день). Пташенята піднімаються на крило у 65-70-денному віці.

Журавель — один з українських народних символів. Оспіваний у багатьох художніх творів, народних казках та бувальщинах. Занесений до Червоної книги України.

Зозуля — гніздовий, перелітний птах. Мешкає майже по всій території України.

Зозуля має довге тіло — 40 см, крила — 22 см, заокруглений хвіст розміром 18 см. Вага зозулі — до 100 г.

Забарвлення переважно сіре. Через смугасте забарвлення зозулю часто вважають за яструба. Молоді птахи сіруваті зверху, руді з темною смугою по всьому тулубу.

Зозуля живе у лісах, степах, лісостепах, у горах до 3000 м над рівнем моря.

Зозулі звичайні своїх гнізд не мостять і яєць не насиджують. Відомо близько 150 різних видів птахів, яким зозуля підкладає свої яйця. Це, насамперед, очеретянка, вільшанка, плиска, кропив'янка та інші дрібні співочі пташки.

Живляться зозулі звичайні на гілках дерев, перш за все гусінню, жуками, мухами, інколи ягодами. За годину зозуля може з'їсти понад 100 гусениць.

Вільна від клопоту в будіванні гнізда й насиджуванні яєчок, зозуля летить туди, де є багато шкідників лісу. Зозуля — єдиний птах, що знищує так багато волохатої гусені, яка є надзвичайно небезпечним шкідником лісу. Отруйні волоски гусені шовкопрядів не завдають їй жодної шкоди. Ба більше, зозуля знищує багато личинок пильщиків, хрущів, кобилок та інших комах, теж дуже шкідливих. Тому зозуля є надзвичайно корисним птахом.

Соловейко належить до дрібних птахів. Довжина в середньому становить 140-170 мм, вага — 13-26 г. Переважає однотонне, сіро-буре забарвлення, однак деякі види, як, наприклад, синьошийка, мають яскраво забарвлені ділянки оперення.

Пір'я у солов'я з бурим відтінком, а хвіст рудуватий. Живуть солов'ї, здебільшого, в Європі та в західній частині Азії.

Що їсть соловей? До їхнього раціону входять жучки, черв'ячки, метелики, мурахи, а на десерт — ягоди.

Коли солов'ї створюють пару, в їхньому житті настає час клопоту і турбот. Вони починають мостити гніздо для майбутніх пташе нят. Цим займається самка. З торішнього листа вона споруджує на землі, під захистом колючих кущів, конструкцію, яка чимось нагадує розпатланий качан капусти. У цьому гнізді самка терпляче висиджує яйця, лише зрідка вибираючись на пошуки їжі. Пташенята у солов'їв ростуть досить швидко.

Народ наш сердечно любить солов'я, у багатьох піснях згадує його.

Соловейко — один з українських народних символів. Перебуває під охороною.

Іволга — єдиний вид птахів родини вивільгових, який гніздиться в помірних широтах Північної півкулі.

Самець має яскраве жовто-чорне забарвлення, самка блідо-зеленого кольору. Вивільги добре маскуються, тому їх доволі важко побачити на дереві. На землю злітає неохоче.

Довжина тіла — до 24 см, розмах крил — 44-47 см, вага — 40-100 г.

Цей птах населяє широколистяні ліси, парки та сади. Тримається у верхньому ярусі високих дерев. Гніздо мостить на дереві на розгалуженні гілки. Відкладає 3-6 яєць.

Живиться комахами та плодами, які знаходить у кроні дерева. Ще вивільга живиться волохатою гусінню шовкопрядів, яку, крім неї та зозулі, майже ніякі інші птахи не їдять. До того ж вона поїдає совок, метеликів, хрущів, довгоносики, вусачів, листоїдів, клопів та інших дуже шкідливих комах. Восени живиться також ягодами.

Отже, іволга є дуже корисним птахом, її потрібно охороняти.

Мухоловка — невеликий птах, розміром дещо менший за горобця. Маса тіла 13-19 г. Довжина — близько 14 см. Дорослий птах зверху сірий, з темно-бурою строкатістю на голові; низ білуватий, з темними рисками; дзьоб і ноги темно-бурі. У молодого птаха пера верху світло-вохристі, з бурою облямівкою; низ сірувато-білий.

Сіра мухоловка населяє світлі соснові бори, розріджені ліси різних типів — діброви, сосново-дубові, ялиново-широколистяні, вільшняки, березняки. Якщо гніздиться серед густого лісу, обов'язково поблизу лісових галявин, просік. Часто зустрічається поруч із людиною: в селах, містах, де гніздиться в парках, садах, у дворах зі старими деревами, на алеях тихих вулиць.

Мухоловка живиться комарами й мухами, ловить бджіл, ос, гедзів, бабок, метеликів. Свою здобич пташка зазвичай хапає на льоту.

В Україні гніздиться на всій території. Гніздо завжди розміщує на горизонтальній опорі біля будь-якої вертикальної стінки, яка захищає його з одного боку: в напівзруйнованих дуплах дятлів, у неглибоких порожнинах стовбурів дерев. Іноколи влаштовують гнізда в старих будівлях інших птахів. Біля житла людини мухоловка мостить гніздо під карнизами будівель, за наличниками вікон, на виступах балок, в нішах стін тощо.

Протягом року мухоловка має один виводок. Насиджують обидва з батьків протягом 12-14 діб. Вигодовування пташенят триває 12-13 діб.

Перебуває під охороною.

Висновок. Усі птахи мають велике значення для природи. Вони зберігають для майбуття «зелену мантию землі» — наші парки, ліси, сади. Стають своєрідним індикатором забруднення навколишнього середовища. А якщо є небезпека для птахів, отже, і навколишнє середовище загрожує людині.

Потрібно охороняти птахів, підгодовувати їх узимку та створювати умови для гніздування.

Намалюйте малюнок обраного птаха та розкажіть про нього.

Відправ відеорозповідь учителю:

1. На освітню платформу для дистанційного навчання HUMAN
2. На електронну адресу liliya.bubyr@ukr.net

